

Šifra kandidata:

Državni izpitni center

M 2 5 1 5 2 1 1 1

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK

SOCIOLOGIJA

≡ Izpitna pola 1 ≡

Strukturirane naloge

Petek, 30. maj 2025 / 90 minut

*Dovoljeno gradivo in pripomočki:
Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.*

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani).

Izpitna pola vsebuje 4 strukturirane naloge, od katerih izberite in rešite 2. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 40; vsaka naloga je vredna 20 točk.

V preglednici z "x" zaznamujte, kateri nalogi naj ocenjevalec oceni. Če tega ne boste storili, bo ocenil prvi dve nalogi, ki ste ju reševali.

1.	2.	3.	4.

Rešitve pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom v izpitno polo v za to predvideni prostor **znotraj okvirja**. Pišite čitljivo. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z 0 točkami.

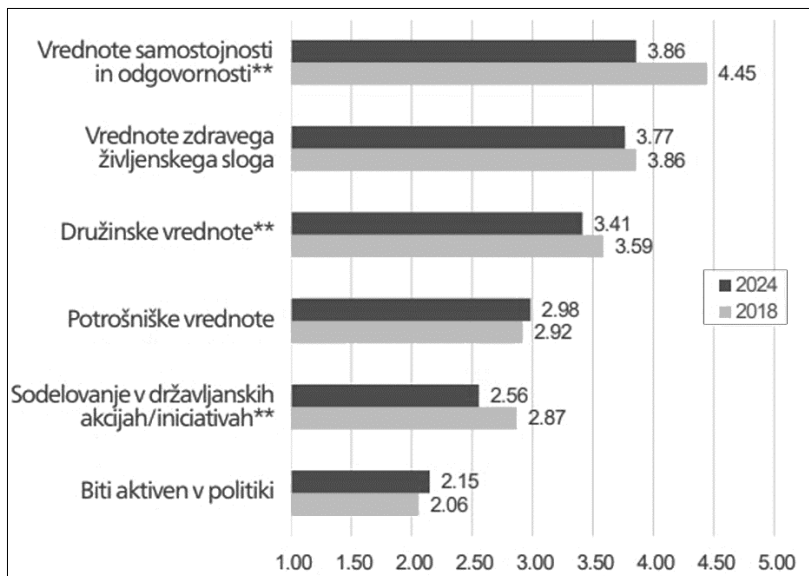
Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 16 strani, od tega 2 prazni.

1. Identiteta in kultura

Vir 1

Osnovne vrednotne usmeritve mladih v letih 2018 in 2024

(Raziskava mladih, Slovenija 2024, Kaj mladi želijo in potrebujejo: Vrednote, strahovi in splošni položaj slovenske mladine, <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/kroatien/21459.pdf>. Pridobljeno: 10. 11. 2024.)

1.1. Vir 1 prikazuje vrednotne usmeritve mladih v Sloveniji. Pojasnite, kaj so vrednote.

(1)

Zakaj ljudje ne ravnamo vedno v skladu z vrednotami, ki smo jih sprejeli in na katere prisegamo? (Navedite en razlog za to.)

(1)
(2 točki)

1.2. Iz grafa v viru 1 je razvidno, da so se med letoma 2018 in 2024 vrednotne usmeritve mladih nekoliko spremenile. Navedite dve področji in z njima povezane vrednote, ki jim mladi v letu 2024 dajejo manjši pomen kot v letu 2018.

(1 točka)

Vir 3
Merjenje javnomnenjske podpore
Ali podpirate delo vlade?

	maj 2017	jun. 2017	jul. 2017
podpiram	33,4	31,1	32,0
ne podpiram	62,2	64,5	62,3
ne vem	4,4	4,4	5,7

(DPK SM SOC)

- 2.3. Opredelite legalnost in legitimnost družbene moči. Kaj lahko o legalnosti in legitimnosti demokratično izvoljene vlade sklepamo iz vira 3?

Legalnost: _____
 _____ (1)

Legitimnost: _____
 _____ (1)

Legalnost in legitimnost v viru 3: _____
 _____ (2)
 (4 točke)

- 2.4. Kaj je taktična oziroma negativna volilna izbira?

 _____ (1 točka)

- 2.5. Kaj je pasivna volilna pravica?

 _____ (1 točka)

2.6. V sodobnih demokratičnih družbah so pogoste razprave o dejanskih možnostih političnega odločanja ljudi. Kakšna je razlaga o možnostih odločanja posameznikov v okviru teorije pluralizma elit?

(3 točke)

Vir 4

Maxa Webra je še posebno zanimalo vprašanje učinkovitosti delovanja modernih družb. To formo organizacije je videl kot prevladujočo v modernih družbah. Prisotna je v državni upravi, vojski, šolstvu, cerkvi, ekonomiji itn. Videti je, da je ta tip organizacije permanenten, celo neizogiben del življenja v modernih družbah.

(Marsh, I. (1996): Making Sense of Society: Longman, London, str. 67)

2.7. Kako je Max Weber poimenoval organizacijo, opisano v viru 4? Navedite tri značilnosti te organizacije.

Poimenovanje: _____ (1)

Prva značilnost: _____ (1)

Druga značilnost: _____ (1)

Tretja značilnost: _____ (1)

(4 točke)

3. Družina

3.1. Dopolnite.

S sociološkega vidika je družina vsaj _____ skupnost in družbena _____, v kateri ima vsaj ena oseba vlogo starša in vsaj ena oseba vlogo _____.

(3 točke)

3.2. Kako se imenuje stališče oziroma teorija Georga Petra Murdocka, ki trdi, da vsaka družba pozna neko obliko družine?

(1 točka)

Vir 1

V Egiptu je bila družina osnovna oblika skupnega življenja. Sodeč po pisnih virih in ostankih ohranjenih hiš je prevladovala mala družina (starši z otroki). [...] Dolžnost moškega v družini je bila, da družino vzdržuje, dolžnost žene, da opravlja gospodinjska opravila.

(Cedilnik, A., in drugi (2021): Zgodovina 1, Mladinska knjiga, Ljubljana, str. 227)

3.3. Kako imenujemo družino, ki je v viru 1 navedena kot »mala družina«?

(1)

Kakšen tip delitve vlog v družini razberete iz vira 1?

(1)
(2 točki)

3.4. Navedite še drugi tip delitve vlog v družini (ni opisan v viru 1) in ga predstavite.

Poimenovanje: _____

(1)

Predstavitev: _____

(2)
(3 točke)

3.9. Kateri funkciji družine sta po mnenju sociologa Talcotta Parsonsa temeljni in univerzalni?

Prva funkcija: _____ (1)

Druga funkcija: _____ (1)
(2 točki)

3.10. Pojasnite funkcijsko dezorganizacijo družine. Navedite primer.

Funkcijska dezorganizacija: _____ (1)

Primer: _____ (1)
_____ (2 točki)

4. Odklonskost in kriminaliteta

4.1. Katera dejanja glede na sociološko opredelitev veljajo za odklonska?

_____ (1 točka)

4.2. Na opredelitev, ali je neko dejanje odklonsko ali ne, vplivajo kulturne in družbene okoliščine. Navedite štiri okoliščine/dejavnike, ki vplivajo na opredelitev dejanja kot odklonskega.

Prvi dejavnik: _____ (1)

Drugi dejavnik: _____ (1)

Tretji dejavnik: _____ (1)

Četrti dejavnik: _____ (1)
(4 točke)

4.3. Kateri navedbi veljata za t. i. kriminal belih ovratnikov? Obkrožite črki pred pravilnima rešitvama.

- A Posledice kriminala so majhne in prizadenejo zgolj eno družbeno skupino ali posameznika.
- B Gre za dejanja, kot so utaja davkov, poslovne goljufije, zloraba položaja ...
- C Storilci so redkeje kaznovani.
- D Izvajajo ga osebe ali skupine z nižjim družbenim položajem.

(1 točka)

4.4. Zakaj je po mnenju sociologa È. Durkheima odklonskost v družbi lahko funkcionalna?

(2 točki)

4.5. Na črto pod opisom načina ugotavljanja kriminalitete napišite, kako se imenuje opisani način. Ugotavljanje, kolikšen problem je kriminaliteta za posameznike v povezavi z občutki varnosti.

_____ (1)

Zbiranje podatkov o številu oseb in dejanj, s katerimi se ukvarjata policija in sodstvo.

_____ (1)

Ugotavljanje razširjenosti kriminalitete z anketiranjem z namenom ugotoviti, ali je bil nekdo žrtev kaznivega dejanja.

_____ (1)

Ugotavljanje razširjenosti kriminalitete z vprašalniki o tem, ali je nekdo storil kaznivo dejanje.

_____ (1)
(4 točke)

4.6. Navedite tri argumente za trditev, da formalni družbeni nadzor/sistem lahko deluje selektivno.

Prvi argument: _____ (1)

Drugi argument: _____ (1)

Tretji argument: _____ (1)
(3 točke)

4.7. Na kratko predstavite dve izhodišči socioloških teorij odklonskosti.

Prvo izhodišče: _____ (1)

Drugo izhodišče: _____ (1)
(2 točki)

4.8. Katera od navedenih razlag (teorij) odklonskosti izhaja iz prepričanja, da odklonskosti kot objektivnega dejstva ni, ker je odklonsko tisto, kar nosilci družbenega nadzora kot takšno označijo? Obkrožite črko pred pravilno rešitvijo.

- A Funkcionalistična teorija.
- B Konfliktna teorija.
- C Interakcionistična teorija.
- D Psihološka teorija.

(1 točka)

4.9. Del katerega cilja kaznovanja je zastraševalni učinek? Obkrožite črko pred pravilno rešitvijo.

- A Splošne negativne prevencije.
- B Posebne pozitivne prevencije.
- C Posebne negativne prevencije.
- D Splošne pozitivne prevencije.

(1 točka)

4.10. Kateri od navedenih avtorjev pri razlagi odklonskega vedenja uporablja koncept »strukturna napetost«? Obkrožite črko pred pravilno rešitvijo.

- A Robert Merton.
- B George P. Murdock.
- C Michel Foucault.
- D Cesare Lombroso.

(1 točka)

